

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

Osobitný spôsob plnenia školskej dochádzky – individuálne vzdelávanie žiakov prvého stupňa základnej školy

V 5 vybraných základných školách s vyučovacím jazykom slovenským, v 2 štátnych¹, v cirkevnej² a v 2 súkromných³ boli vykonané inšpekcie s cieľom zistiť stav dodržiavania podmienok organizácie individuálneho vzdelávania žiakov prvého stupňa a posúdenie priebehu komisionálnych skúšok jeho priamym pozorovaním.

Dôležité informácie sa získavali realizovaním rozhovorov s vedúcimi pedagogickými zamestnancami, s pedagógmi, so žiakmi i so zákonnými zástupcami, priamym pozorovaním priebehu komisionálnych skúšok, zadaním dotazníkov riaditeľom škôl a zákonným zástupcom žiakov, analýzou dokumentácie súvisiacej s povolením individuálneho vzdelávania žiakov prvého stupňa základnej školy a so zabezpečením komisionálnych skúšok.

Subjekty celkovo evidovali 629 žiakov v primárnom vzdelávaní a 302 v nižšom strednom vzdelávaní (tabuľka č. 1). Riaditelia škôl vydali 222 žiakom rozhodnutia o povolení plniť povinnú školskú dochádzku osobitným spôsobom – individuálnym vzdelávaním žiaka prvého stupňa. Títo žiaci tvorili viac ako tretinu (35,29 %) zo žiakov vzdelávaných na prvom stupni, v 2 školách Banskobystrického kraja až 73,8 % a 34,7 %. Možno predpokladať, že tieto školy boli ústretové k prijímaniu žiakov na individuálne vzdelávanie aj z ekonomických dôvodov.

Tabuľka č. 1 Počet individuálne vzdelávaných žiakov a ich pomer v percentách k počtu žiakov vzdelávaných na prvom stupni

ZŠ	Počet žiakov školy	Počet žiakov vzdelávaných na prvom stupni	Počet individuálne vzdelávaných žiakov	Počet individuálne vzdelávaných žiakov v %
ZŠ s MŠ v Banskobystrickom kraji	314	237	175	73,8 %
SZŠ v Banskobystrickom kraji	76	46	16	34,7 %
CZŠ v Trenčianskom kraji	103	103	5	4,9 %
SZŠ v Prešovskom kraji	177	82	4	4,9 %
ZŠ s MŠ v Bratislavskom kraji	261	161	22	13,66 %
Spolu	931	629	222	35,29 %

Žiaci mali trvalé bydlisko v rozličných okresoch 8 krajov SR. Školy v Banskobystrickom kraji poskytovali individuálne vzdelávanie len 7,9 % žiakom s trvalým pobytom na území Banskobystrického kraja a až 50 % žiakom s trvalým pobytom v Bratislavskom kraji. Ďalší žiaci tých istých banskobystrických škôl mali trvalý pobyt v Prešovskom (11,5 %), v Trnavskom (10,9 %), v Trenčianskom (6,8 %) a v Nitrianskom kraji (5,8 %). Riaditelia 2 škôl⁴ povolili v priebehu dvoch školských rokov 2017/2018 a 2018/2019 individuálne vzdelávanie 197 žiakom. Mali výrazné problémy so získaním potrebných dokladov najmä tých žiakov, ktorí prestúpili zo súkromnej školy⁵.

¹ ZŠ s MŠ, Jastrabá 188

² CZŠ Jána Krstiteľa, Nám. SNP 200/22, Partizánske; ZŠ s MŠ, Trnková 1, Bratislava

³ SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica; SZŠ, Námestie slobody 100, Sabinov

⁴ ZŠ s MŠ, Jastrabá 188; ZŠ s MŠ, Trnková 1, Bratislava

⁵ SZŠ, Magurská 16, Banská Bystrica – škola bola vyradená zo siete škôl a školských zariadení v SR

Tabuľka č. 2 Počet individuálne vzdelávaných žiakov podľa miesta trvalého pobytu

ZŠ	Bratislavský kraj	Banskobystrický kraj	Košický kraj	Nitriansky kraj	Prešovský kraj	Trenčiansky kraj	Trnavský kraj	Žilinský kraj	Spolu
ZŠ s MŠ ⁶	92	8	6	10	22	13	21	3	175
SZŠ ⁷	4	7		1				4	16
CZŠ ⁸	3	1				1			5
SZŠ ⁹					4				4
ZŠ s MŠ ¹⁰	22								22
Spolu	121	16	6	11	26	14	21	7	222

O povolení plniť povinnú školskú dochádzku osobitným spôsobom mali riaditelia škôl rozhodnúť až po posúdení pravdivosti zákonom stanovených podkladov. Žiadosti zákonných zástupcov obsahovali *základné osobné údaje o žiakovi, adresu jeho trvalého pobytu, ročník; individuálny vzdelávací program; popis priestorového a materiálne-technického zabezpečenia a podmienok ochrany zdravia žiaka; meno a priezvisko fyzickej osoby, ktorá má vzdelávanie uskutočňovať, doklady o splnení kvalifikačných predpokladov; zoznam používaných učebníc a učebných textov a ďalšie skutočnosti, ktoré majú vplyv na individuálne vzdelávanie žiaka*. Takmer tretina podaných žiadostí dôvody na povolenie individuálneho vzdelávania neobsahovala. Táto skutočnosť potvrdzovala, že riaditelia pri vydávaní rozhodnutí nie vždy **skúmali relevantnosť dôvodov na povolenie individuálneho vzdelávania** uvedených v žiadostiach. Z vyjadrení 37 zákonných zástupcov prítomných na komisionálnych skúškach vyplynulo, že spádové školy podľa ich názoru často nedokázali naplniť individuálne špecifické potreby ich detí, nepostupovali v súlade s princípmi výchovy a vzdelávania zakotvenými v školskom zákone, uprednostňovali tradičné výchovno-vzdelávacie spôsoby a metódy práce a nedostatočne reflektovali prirodzenú rozmanitosť žiakov. K najčastejšie uvádzaným dôvodom v žiadostiach pre voľbu iného spôsobu vzdelávania patrili odmietavý postoj spádovej školy k riešeniu individuálnych, zdravotných alebo iných diagnostikovaných problémov žiaka, negatívne skúsenosti s klasickým spôsobom vzdelávania, so známkovaním, obavy dieťaťa z ústneho i písomného skúšania, preťažovanie, chýbajúci individuálny prístup. Ďalším dôvodom vedúcim k voľbe tohto typu vzdelávania bolo „zachovanie integrity rodiny“, zachovanie práv a povinností rodičov odovzdávať dieťaťu svoj hodnotový systém a predstavu o dobrom živote. Tento druh motivácie rodičov svedčí minimálne o pochybnostiach o pozitívnom vplyve inštitucionálnej výchovy a vzdelávania na ich detí v slovenských podmienkach a zároveň predstavuje aj isté riziko pre vývoj hodnotovej kontinuity medzi rodinou a spoločnosťou, vrátane rozvíjania prosociálnych kompetencií detí.

Žiadosti všetkých zákonných zástupcov obsahovali meno a priezvisko fyzickej osoby, ktorá má vzdelávanie žiaka uskutočňovať a jej doklady o splnení kvalifikačných predpokladov. Možno konštatovať, že tieto údaje boli vo viacerých prípadoch uvedené len formálne, aby boli splnené zákonom stanovené požiadavky. Vzdelávanie žiakov zabezpečovali samotní rodičia, alebo fyzické osoby, ktoré pôsobili v občianskych združeniach, často aj bez príslušného vzdelania. Túto skutočnosť potvrdili v rozhovoroch rodičia i samotní žiaci. Niektorí z nich uviedli, že sa s učiteľkami nestretávali a ani nemali vedomosť o tom, či rodičia s učiteľmi spolupracovali. Z údajov škôl vyplynulo, že edukácia 123 žiakov sa mala realizovať na adrese trvalého bydliska žiaka teda v domácom prostredí.

⁶ ZŠ s MŠ, Jastrabá 188

⁷ SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica

⁸ CZŠ Jána Krstiteľa, Nám. SNP 200/22, Partizánske

⁹ SZŠ, Námestie slobody 100, Sabinov

¹⁰ ZŠ s MŠ, Trnková 1, Bratislava

Zodpovednosť za vzdelávanie dieťaťa v niektorých prípadoch prevzali matky, ktoré spĺňali kvalifikačné predpoklady vysokoškolského vzdelania druhého stupňa ustanovené pre učiteľov prvého stupňa. V 1 zo škôl¹¹ sa z 11 opýtaných žiakov 1 vyjadril, že sa učil v komunitnom centre spoločne s inými 10 deťmi a vzdelávanie viedli viaceré dospelé osoby, medzi ktorými bola aj osoba uvedená v žiadosti o povolenie uskutočňovať individuálne vzdelávanie. Žiaci (3) so Žilinského kraja sa vzdelávali v komunitnej škole pod vedením učiteľov. Ďalších 4-och žiakov učili samotní rodičia na základe konzultácií s učiteľmi a 3-och matky, ktoré spĺňali kvalifikačné predpoklady ustanovené pre učiteľov prvého stupňa.

Druhá pomerne početná skupina žiakov (99) využívala vzdelávanie poskytované v komunitných vzdelávacích centrách zriadených občianskymi združeniami¹², ktoré sa realizovalo spoločne, v skupinách dennou formou. Žiaci v rozhovoroch so školskými inšpektormi vyjadrili spokojnosť so spôsobom ich vzdelávania, nevymenili by ho za edukáciu v klasickej škole. Nepociťovali deficit v stretávaní sa s rovesníkmi, lebo sa spoločne s nimi zúčastňovali v čase mimo vyučovania na vzdelávaní v základných umeleckých (ZUŠ) alebo v jazykových školách (JŠ) či počas pobytu vonku pri aktivitách realizovaných športovými klubmi. Na základe uvedených zistení možno oprávnenne vyjadriť pochybnosti o pravdivosti výhrad zákonných zástupcov žiakov voči inštitucionálnemu vzdelávaniu, keďže samotní žiaci tieto inštitúcie navštevovali, vzdelávali sa spoločne v kolektíve s rovesníkmi a dokázali sa požiadavkám školského prostredia prispôbovať.

Žiadosť o zrušenie individuálneho vzdelávania bola podaná len v 1 škole¹³. Zákonný zástupca dvoch žiakov ju podal po vykonaní komisionálnej skúšky, z dôvodu ich pobytu v zahraničí. Následne požiadal o povolenie osobitného spôsobu plnenia povinnej školskej dochádzky žiakov v škole mimo územia SR.

Z realizovaných rozhovorov s vedúcimi pedagogickými zamestnancami vyplynulo, že nevykonávali (okrem 1 školy¹⁴) kontrolu odborného-metodického a materiálne-technického zabezpečenia výchovy a vzdelávania a ochrany zdravia individuálne vzdelávaných žiakov v prostredí, kde prebiehalo vzdelávanie. Riaditeľ školy¹⁵, ktorá evidovala najviac individuálne vzdelávaných žiakov na prvom stupni (73,8 %) uviedol, že nevykonával kontrolu najmä z dôvodu vysokého počtu žiakov s trvalým bydliskom v inom kraji SR, v akom sídlila kmeňová škola. Ďalším dôvodom neplnenia kontrolnej kompetencie riaditeľmi škôl bol podľa nich rozpor medzi ustanoveniami školského zákona a právom na ochranu obydlia zakotveným v Ústave SR.

Stanovenie termínov konania skúšok v jednotlivých školách a ich dodržanie záviselo od vzájomnej dohody so zákonnými zástupcami, počtu individuálne vzdelávaných žiakov a tiež od miesta ich trvalého bydliska. O predĺženie klasifikačného obdobia za 1. alebo 2. polrok školského roka požiadalo 16 zákonných zástupcov¹⁶. Zložitú organizáciu skúšok za 1. a 2. polrok školských rokov 2017/2018 a 2018/2019 mali v štátnej škole¹⁷. Skúšky vykonávali niektorí žiaci v priestoroch kmeňovej školy, v prenajatých školiacich priestoroch občianskych združení v Spišskej Novej Vsi, v Poprade, v Bratislave kam členovia skúšobných

¹¹ SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica;

¹² Školička; Na kopečku; Montessori akadémia; Lesný klub; Edulienka; Vzdelávacia skupina DOBROdružstvo; Občianske združenie Malá – Veľká škola; Ateliér Les pri Suchom mlyne; Greenwill o. z.

¹³ SZŠ, Námestie slobody 100, Sabinov

¹⁴ ZŠ s MŠ, Trnková 1, Bratislava

¹⁵ ZŠ s MŠ, Jastrabá 188

¹⁶ SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica; ZŠ s MŠ, Jastrabá 188

¹⁷ ZŠ s MŠ, Jastrabá 188 – žiaci boli z okresov Malacky, Senec, Pezinok, Trnava, Poprad, Trenčín, Nitra, Galanta, Dunajská Streda, Nové Zámky, Levoča, Považská Bystrica, Košice, Bardejov, Liptovský Mikuláš, Ilava, Senica, Žilina, Prievidza, Hlohovec, Spišská Nová Ves, Sobrance; Žiar nad Hronom, Zvolen, Žarnovica, Detva a Rimavská Sobota.

komisií museli vycestovať. Ďalšia súkromná škola¹⁸ mala problémy dohodnúť sa so zákonnými zástupcami na termíne komisionálnych skúšok z dôvodu dlhodobého pobytu rodiny žiaka v zahraničí. Komisionálne skúšky vykonávali títo 2 žiaci za oba polroky až v čase, keď už rozhodnutie o povolení individuálneho vzdelávania nebolo platné.

Vedúci pedagogickí zamestnanci v rozhovoroch uviedli, že komunikovali so zákonnými zástupcami osobne, telefonicky alebo emailom, oboznamovali ich s administratívnymi a organizačnými zmenami. Žiakom poskytovali vypracované pomocné manuály ku skúškam, ktoré obsahovali požadovaný výkonový štandard za každý povinný predmet v jednotlivých ročníkoch. Ojedinele mali rodičia možnosť vzniknuté vzdelávacie problémy žiakov, vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami konzultovať aj s ustanovenou koordinátorkou individuálneho vzdelávania.

Dokumentácia komisionálnych skúšok realizovaných v školskom roku 2017/2018 v jednotlivých školách preukázala, že obsah skúšok z povinných vyučovacích predmetov *slovenský jazyk a literatúra (SJL)*, *anglický jazyk (ANJ)*, *matematika (MAT)*, *prvouka (PVA)*, *prírodoveda (PDA)* a *vlastiveda (VLA)* zodpovedal príslušným vzdelávacím štandardom. Prílohy protokolov tvorili žiakmi vypracované súbory testov prevažne zo *SJL* a z *MAT*, projekty, pracovné listy, pracovné zošity, fotodokumentácia. Vypracované protokoly o komisionálnych skúškach a ich prílohy však neboli vždy úplné, vykazovali viaceré nedostatky (*niekde chýbali kritériá hodnotenie alebo zadané otázky/úlohy, zaznamenané odpovede žiakov*).

Vedúci pedagogickí zamestnanci škôl mali rozdielny prístup k realizovaniu komisionálnych skúšok z predmetov *informatika (INF)*, *náboženstvo, etická výchova (ETV)*, *pracovné vyučovanie (PRV)*, *hudobná výchova (HUV)*, *výtvarná výchova (VYV)* a *telesná a športová výchova (TSV)* a k hodnoteniu výkonov žiakov. Tie, ktoré mali v ŠkVP alebo v internom predpise zadaný spôsob ich hodnotenia – neklasifikovanie, úroveň nadobudnutých kompetencií žiakov neoverovali¹⁹ a na vysvedčení a v katalógovom liste uvádzali v súlade s vyhláškou MŠ SR o základnej škole²⁰ slovo *absolvoval*. Nesúlad v uplatnenom hodnotení sa zistil v súkromnej škole²¹, kde v predložených protokoloch zo skúšok z predmetov *INF*, *náboženstvo*, *PRV*, *VYV*, *HUV*, *ETV* a *TSV* bolo u všetkých žiakoch uvedené rovnaké slovné hodnotenie – dosiahol *veľmi dobré výsledky* ale na vysvedčení bol prospech žiaka vyjadrený slovom *absolvoval*. V štátnej ZŠ²² komisionálne skúšky z predmetov s výchovným zameraním nerealizovali a žiakov klasifikovali bez akéhokoľvek preukázania ich vedomostí v súlade s výkonovými štandardmi.

K nedostatkom zisteným pri organizácii komisionálnych skúšok prináležalo aj:

- nevydanie rozhodnutia o povolení vykonať komisionálnu skúšku²³
- nesplňanie kvalifikačných predpokladov pre vyučovanie predmetov na prvom stupni základnej školy skúšajúceho a prísediaceho člena komisie²⁴
- nevedenie protokolov o komisionálnych skúškach na tlačivách schválených MŠVVaŠ SR²⁵
- chýbajúce prílohy v protokoloch z komisionálnych skúšok (zadania úloh/otázok a kritériá ich hodnotenia)²⁶

¹⁸ SZŠ, Námestie slobody 100, Sabinov

¹⁹ CZŠ Jána Krstiteľa, Nám. SNP 200/22, Partizánske; SZŠ, Námestie slobody 100, Sabinov

²⁰ Vyhláška č. 320/2008 Z. z. Ministerstva školstva Slovenskej republiky o základnej škole a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

²¹ SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica

²² ZŠ s MŠ, Jastrabá 188

²³ CZŠ Jána Krstiteľa, Nám. SNP 200/22, Partizánske; SZŠ, Námestie slobody 100, Sabinov

²⁴ SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica; CZŠ Jána Krstiteľa, Nám. SNP 200/22, Partizánske

²⁵ CZŠ Jána Krstiteľa, Nám. SNP 200/22, Partizánske

²⁶ SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica; ZŠ s MŠ, Jastrabá 188

V druhom polroku školského roka 2018/2019 sa školskí inšpektori zúčastnili v každej zo škôl realizácie komisionálnych skúšok z vyučovacích predmetov *SJL*, *MAT*, *ANJ*, *PDA*, *VLA*, *VYV*, *PRV* a *INF*. Pozornosť zamerali na mieru plnenia vzdelávacích štandardov individuálne vzdelávaných žiakov 4. ročníka, z dôvodu ukončenia primárneho vzdelávania (ISCED 1). Celkovo bol pozorovaný priebeh skúšok, ktoré vykonávali 16-ti žiaci 4. ročníka, 12 žiaci 3. ročníka, 9-ti žiaci 2. ročníka a 8 žiaci 1. ročníka. Komisionálne skúšky sa konali v jeden deň a líšili sa rozdielnou organizáciou i priebehom. V dvoch školách ²⁷ boli testy zo *SJL* a *MAT* zaslané žiakom 2 až 4 týždne pred konaním skúšky. Prvá časť skúšky sa realizovala formou voľného rozhovoru alebo prostredníctvom prezentácie portfólia žiaka v písomnej alebo elektronickej podobe. Pedagógovia kládli k prezentovaným portfóliám doplňujúce otázky, na ktoré vedeli žiaci zväčša súvisle a výstižne odpovedať. V druhej časti skúšky diskutovali o úlohách z testov *SJL* a *MAT*, ktoré mali žiaci možnosť vypracovať v domácom prostredí v čase pred vykonaním skúšky. Skúšajúci zameriavali pozornosť najmä na tie úlohy, ktoré žiaci nemali správne vypracované. Po poskytnutí spätnej väzby, dokázali identifikovať chybu i jej príčinu a následne urobiť korekcie. V ďalších troch subjektoch sa skúška realizovala v prvej časti hromadne, žiakom boli zadané testy zo *SJL*, *MAT*, *ANJ* a *PVA*. Druhá ústna časť skúšky sa realizovala individuálne, formou rozhovorov.

Schopnosť prezentovať naučené vedomosti bola u žiakov 4. ročníka ²⁸ rozdielna. Zväčša počas ústnej časti skúšky z jednotlivých vyučovacích predmetov prejavovali dobré komunikačné schopnosti, len ojedinele boli ich odpovede nesmelé, jednoslovné, výnimočne potrebovali pomoc skúšajúceho. Pri práci s textom preukázali zväčša schopnosť čítať s porozumením, odpovedať na doplňujúce otázky. Viacerí z nich dokázali prezentovať vedomosti vecne, v logickom slede s využitím adekvátnej odbornej terminológie. Počas riadeného rozhovoru so skúšajúcou učiteľkou nie vždy vedeli zaujať a zdôvodniť svoje stanovisko. Pri prezentovaní projektov zameraných na konkrétnu oblasť, dokázali niektorí nájsť súvislosti a spracovať ich v ucelených textoch korešpondujúcich s obsahom učiva 4. ročníka. Overovanie poznatkov z *prírodovedy* a z *vlastivedy* nebolo vždy komplexné, niekde nemali žiaci možnosť preukázať svoje zručnosti pri práci s mapou a s modelmi. Celkovo možno konštatovať, že v priebehu skúšok vykonávali žiaci prevažne činnosti a riešili menej náročné úlohy, ojedinele divergentné úlohy s rôznorodým kontextom vyžadujúce uplatnenie logického a kritického myslenia.

Z komisionálnych skúšok každého žiaka vypracovali členovia komisií protokoly s prílohami. Zadávané úlohy a otázky z povinných predmetov boli pri ústnej i písomnej časti skúšky prevažne v súlade s učebnými osnovami (vzdelávacími štandardami) iŠkVP. Nie vždy mali komisie vypracované výkonové štandardy a stanovené kritériá hodnotenia aj s ohľadom na potreby žiakov so zdravotným znevýhodnením podľa odporúčaní v správe z poradenského zariadenia. Výsledok komisionálnej skúšky, vrátane klasifikácie alebo slovného hodnotenia bol komisiou bezprostredne po jej skončení stanovený a vyhlásený. V jednej škole ²⁹ členovia komisie v deň konania skúšky neprerokovali hodnotenie výkonov žiakov, protokoly nevypracovali a žiakom neoznámili výsledné hodnotenie.

Záver

Súčasný systém výchovy a vzdelávania umožňuje žiakom prvého stupňa osobitným spôsobom plniť povinnú školskú dochádzku formou individuálneho vzdelávania, ktorá sa uskutočňuje bez pravidelnej účasti na vzdelávaní v škole. V školskom zákone však chýba taxatívne uvedenie, čo sa rozumie pod pojmom „individuálne vzdelávanie žiaka prvého

²⁷ CZŠ Jána Krstiteľa, Nám. SNP 200/22, Partizánske; SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica

²⁸ ZŠ s MŠ, Jastrabá 188; SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica; CZŠ Jána Krstiteľa,

Nám. SNP 200/22, Partizánske

²⁹ SZŠ BAKOMI, Akademická 13, Banská Štiavnica

stupňa“. Nie je jednoznačné, či je to mimo inštitucionálne vzdelávanie zabezpečované napr. občianskymi združeniami pre malú skupinu žiakov alebo vzdelávanie v domácom prostredí, ktoré zabezpečuje pre žiaka ako jednotlivca osoba, ktorá spĺňa požadované kvalifikačné predpoklady. Pokiaľ by sa za individuálne vzdelávanie žiaka prvého stupňa základnej školy považovala aj forma kolektívneho vzdelávania poskytovaná subjektami mimo inštitucionálneho rámca poskytovateľov vzdelávania, potom je nevyhnutné definovať aj ďalšie podmienky, akými sú priestorové podmienky, ich materiálno-technické vybavenie, vrátane ich registrácie pre účely dohľadu organizácií, ktoré majú v kompetencii kontrolu dodržiavania hygienických a bezpečnostných štandardov.

Počas inšpekcií vykonaných vo vybraných školách sa v súvislosti s kontrolou individuálneho vzdelávania žiakov prvého stupňa v súlade s ustanoveniami školského zákona zistilo niekoľko sporných skutočností, ktoré mali negatívny dopad na jeho realizáciu. Sledované školy neboli spádovými školami pre väčšinu individuálne vzdelávaných žiakov. Podľa vyjadrenia rodičov detí sa riaditelia spádových škôl často negatívne stavali k vydaniu povolenia vzdelávať sa formou individuálneho vzdelávania žiakovi prvého stupňa. Ich dôvody nesúhlasu údajne vychádzali z obavy zaťaženia učiteľov množstvom administratívnych úkonov súvisiacich s individuálnym vzdelávaním žiakov i s komisionálnymi skúškami. Je otázkou, nakoľko sú uvádzané dôvody pravdivé, keďže proces vydávania rozhodnutí spadá pod výkon štátnej správy upravenej zákonom o správnom konaní, podľa ktorého proti rozhodnutiu, ku ktorému má účastník konania výhrady, je možné podať odvolanie. Pokiaľ účastník konania splnil všetky podmienky na vydanie kladného rozhodnutia, odvolací orgán s najväčšou pravdepodobnosťou účastníkovi konania vyhovie.

Zákonní zástupcovia v niektorých prípadoch spádovú školu, do ktorej by podľa adresy trvalého bydliska mali žiaka prihlásiť, obišli a prihlásili ho účelovo do školy, ktorá sídlila v inom vzdialenom kraji SR. Negatívnym sa javí aj zistenie, že riaditelia rozhodli o povolení individuálneho vzdelávania žiaka bez posúdenia relevantnosti dôvodov uvedených v žiadostiach. Svedčí o tom skutočnosť, že takmer tretina žiadostí dôvody vôbec neobsahovala. Možno teda predpokladať, že v týchto prípadoch neboli dôvody objektívne posúdené a opodstatnenie individuálneho vzdelávania žiakov bolo tým spochybnené. Rodičia často svoje rozhodnutie zdôvodňovali nedôverou k vzdelávacím inštitúciám, ktoré podľa nich nedokázali naplniť špecifické potreby ich detí a tiež najmä zachovaním integrity rodiny. V rozpore s tým sa však početná skupina žiakov vzdelávala v komunitných vzdelávacích centrách zriadených občianskymi združeniami. Vzdelávanie sa realizovalo spoločne, v skupinách žiakov dennou formou. Využívali tiež ponuku vzdelávania v základných umeleckých i jazykových školách. Oprávnené pochybnosti o zabezpečení vhodnej výchovy a vzdelávania žiaka vyvoláva najmä dôvod zachovania integrity rodiny. Niektoré rodiny sa môžu izolovať, nekomunikovať so školou. Pre všestranný rozvoj osobnosti každého žiaka je rovnako dôležitá inštitucionálna výchova a vzdelávanie v školách ako výchova v rodine. V tejto súvislosti však treba uviesť aj skutočnosť, že nie všetky základné školy reflektujú prirodzenú rozmanitosť žiakov, prevažne nedokážu v dostatočnej miere napĺňať ich individuálne špecifické potreby, uprednostňujú tradičné výchovno-vzdelávacie spôsoby a metódy práce. V školách absentuje najmä z personálnych a ekonomických dôvodov uplatňovanie inkluzívneho vzdelávania. K ďalším nepriaznivým zisteniam patrí skutočnosť, že kmeňové školy nemali o ďalšom vzdelávaní žiakov, ktorí po vykonaní komisionálnych skúšok v 4. ročníku získali primárne vzdelávanie, žiadne vedomosti. Riaditelia škôl sa však v rozhovoroch vyjadrili, že viacerí zákonní zástupcovia prihlásili svoje deti do základnej školy v Českej republike, ktorá im prejavila ústretovosť, keďže umožňuje takúto formu vzdelávania na druhom stupni v súlade s ich všeobecne záväznými právnymi normami. Kľúčovou podmienkou pre povolenie individuálneho vzdelávania sa javí garancia odborných predpokladov osoby, ktorá má vzdelávanie uskutočňovať. Práve táto podmienka je jedným

z najslabších bodov tohto vzdelávania, keďže identifikačné údaje o osobe, ktorá podľa rozhodnutia má dieťa vzdelávať sa rozchádzali s realitou. Vzdelávanie žiakov realizovali samotní rodičia nespĺňajúci podmienky alebo osoby v komunitných školách zriadených občianskymi združeniami, často tiež bez príslušného vzdelania. Túto skutočnosť potvrdili v rozhovoroch zákonní zástupcovia i samotní žiaci. Vyjadrili sa, že sa s učiteľom, ktorý ich mal vzdelávať, vôbec nestretli.

Kontrolu odbornopedagogického a materiálno-technického zabezpečenia výchovy a vzdelávania a ochrany zdravia žiaka mala podľa zákona vykonávať kmeňová škola a zákonný zástupca mal byť povinný umožniť vstup a vykonanie kontroly poverenému zamestnancovi kmeňovej školy. Zabezpečenie výchovy a vzdelávania riaditelia škôl nekontrolovali (okrem 1 školy), ani v jednom prípade sa nezúčastnili jeho priebehu. Dôvodom, prečo riaditelia škôl neplnili svoju kontrolnú kompetenciu, je závažný rozpor medzi ustanovením školského zákona a právom na ochranu obydlia zakotveným v Čl. 21 ods. (1) Ústavy Slovenskej republiky (nedotknuteľnosť obydlia).

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- overiť relevantnosť dôvodov uvedených v žiadosti zákonného zástupcu pred vydaním rozhodnutia o povolení individuálneho vzdelávania žiaka prvého stupňa
- kooperovať s fyzickými osobami, ktoré uskutočňujú individuálne vzdelávanie a realizovať metodické stretnutia so zámerom koordinovania výchovy a vzdelávania žiakov a následne im umožniť účasť na komisionálnych skúškach
- priebežne overovať či sú napĺňané, zákonné podmienky individuálneho vzdelávania najmä v prípade osôb, ktoré vzdelávanie uskutočňujú
- realizovať komisionálne skúšky z povinných vyučovacích predmetov v priebehu viacerých dní
- zapracovať do kritérií hodnotenia komisionálnej skúšky aj využitie žiackych portfólií
- zadávať počas komisionálnej skúšky otázky zamerané na hodnotiace, tvorivé a kritické myslenie žiakov
- umožniť žiakom počas komisionálnej skúšky preukázať svoje zručnosti pri práci s názornými učebnými pomôckami

MŠVVaŠ SR

- v § 2 zákona č. 245/2008 Z. z o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov definovať pojem individuálne vzdelávanie
- upraviť § 24 zákona č. 245/2008 Z. z o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
 - upraviť znenie v ods. 10 nasledovne *„Pokiaľ je miestom, kde sa uskutočňuje individuálne vzdelávanie žiaka obydlie, a nie je daný súhlas toho, kto v ňom býva, vykonanie kontroly sa uskutoční v kmeňovej škole povereným školským inšpektorom a povereným zamestnancom školy, do ktorej bol žiak prijatý na plnenie povinnej školskej dochádzky. Termín kontroly dohodne poverený školský inšpektor a poverený zamestnanec školy so zákonným zástupcom žiaka, ak je to možné. Kontrola sa uskutočňuje aj v tomto prípade za prítomnosti a súčinnosti osoby, ktorá žiaka vzdeláva podľa § 24 ods. 5 písm. f).“*
 - stanoviť požiadavky na priestorové a materiálno-technické vybavenie
- vypracovať metodický pokyn k realizácii individuálneho vzdelávania žiaka prvého stupňa, v ktorom bude upravené aj vykonávanie komisionálnych skúšok zo všetkých povinných vyučovacích predmetov učebného plánu príslušného ročníka kmeňovej školy, okrem predmetov s prevahou výchovného zamerania za každý príslušný polrok školského roka